

Üstökösök

A CARA 2005. évi találkozója Firenzében

A Meteorban nemrég ismertetett CARA észlelőhálózat tavaszi rendes találkozóját az Olasz Csillagászati Egyesület üstökösészlelő csoportjának konferenciájával együtt tartották, mégpedig ez év május 21–22-én, Firenze külvárosában, a dombokra épült Arcetri Observatóriumban. Az említett szakcsoport minden költséget állva, feleséggel együtt hívott meg erre a találkozóra, amely az észlelőhálózat fennállása óta a legjobb hangulatú összeövetelnek bizonyult.

Arcetriben patinás csillagvizsgálók és számos kupola között művelik a csillagászat megannyi ágát; kiemelkedő terület a plazmafizika, a nagyenergiájú asztrofizika és a napfizika kutatása. A kísérleti plazmafizikával kapcsolatban például meg kell említeni, hogy a röntgenspektrumok egyik fontos referencia-katalógusa, az Arcetri-katalógus készült itt. Az obszervatóriumhoz három épület tartozik, az egyik a rendezvényközpont előadóval, optikai laborral és egy 1831-ből származó, 11 hüvelykes lencsés távcsővel. (Most még zárójelben erről a távcsőről. 16 láb fókusztávolságú műszer, Giovan Battista Amici készítette a párizsi Guinard mester üvegéből. 1842-ig készült el a cső, de csak 1872-ben állították föl, amikor Amici az állványt is elkészítette. Mái az eredeti állapotában maradt fenn, átszállítás, átszerelés, karbantartáson túlmutató felújítás nélkül. Kék tubus és állványzat, csupa réz fémmunkákkal, három keresztávcsővel, fa finommozgató csavarokkal. Csodaszép műszer!)

Az előadásokra itt került sor. A másik épületben vannak a munkaszobák, és két nagy kupola kapott helyett az épület két végén, a bennük lakó műszerekkel viszont nem találkoztunk. A harmadik épület a konyha és a hozzá tartozó, fogadások tartására szánt étterem. A táj határozottan „mediterránabb”, mint Velence-Padova környékén, a hegyi levegő (a közeli nagyváros ellenére) rendkívül kellemes, a terület megközelíthetősége ugyanakkor példás.

A Tempel-üstököst az obszervatórium egyik igazgatója fedezte föl. S a mostani igazgató nyitóbeszédében aggodalmát is fejezte ki (humorosan persze), hogy a Deep Impact megsemmisítheti az üstököst, ami végülis Arcetri „tulajdona”! Ám hamarjában térjünk az előadásokra: először az észlelőhálózat mutatkozott be (Gianantonio Milani az észlelésekről, Rolando Ligustri a honlapról beszélt), majd a hálózat támogatását ismerhették meg az érdeklődők (Carlo Vinante mutatta be a Winafrho, Xafrho legújabb változatát, majd e sorok írója beszélt az üstökös-fotometria technikai megvalósításáról, a hibaforrásokra való különös tekintettel). Este Marco Fulle és Gian Paolo Tozzi beszélt a CARA észleléseinek tudományos értékéről. Ezt mutatja az, hogy pl. a Deep Impact is figyelemmel kísérte a hálózat működését, elkérték az anyagainkat, s mostanra linket is kaptunk a Deep Impact honlapjáról. Zárásként Giovanni Sostero számolt be az angliai üstökös-konferencián szerzett tapasztalatairól, ahol ismét sokan érdeklődtek a CARA iránt. Néhány „ünneprontó” (pl. Dan Green az ICQ-

tól) egyelőre leplezetlen idegenkedéssel fogadta a munkánkat, s talán épp ezért nem kerültünk eddig pl. az IAU Circularokba. (Aki asztropolitikába keveredett, az asztropolitikába van keveredve...)

Másnap a jövő teendőit vettük sorra. Elsősorban Giovanni javaslata vetett nagy hullámokat – a megnövekedett érdeklődésre való tekintettel ugyanis szerinte hivatalos és egységes formában kellene a CARA eredményeit közölni.

Az elvvel nagyjából mindenki egyetértett, a részletekben azonban a jelenlévők két táborra szakadtak. Az egyik tábor internetes formájú összefoglalóra gondolt, levelezőlistához társítva, a többiek pedig „fizikailag” létező körlevélre, amely elektronikusán is és nyomtatva is elérhető lenne, a legnagyobb érintett obszervatóriumok pedig „ingyen” (az olasz szakcsoporthoz pénzből fizetve) kapnák. Szó volt még ezen kívül a morfológiai vizsgálatok lehetséges jövőjéről, Gian Paolo Tozzi javaslata alapján pl. a jövőben archiválni kellene egy másik fotometriai paramétert is, amely valamiképpen az afrho és az afrho térbeli változásának keveréke, és bizonyos szerkezeti vizsgálatokra jó.

A konferencia után megtekintettük a „házi buborékkamrát” is. A szerkezet 1x1 méteres fekete asztal, rajta vékony vízréteggel, amely a légnyomáscsökkenés miatt a forrás határán van. A súroló fényben az elemi részecskék rájuk jellemző vastagságú, alakú és ágas-bogasságú buborékcsíkokat húznak. Különös, vibráló háló alakul ki a vízben, a régi szerkezetek lassan tűnnek el, ahogy a buborékok emelkednek a vízben, s adják át helyüket az újaknak. A szerkezet nagyon egyszerűnek tűnt, a részecskék tánca valóban megrázó élmény! Talán érdemes lenne ilyen asztalt a hazai egyetemeknek, jobb középiskoláknak is használni?...

Az esti kulturális program alkonyi séta volt Firenzében, hangulatos étteremlátogatásba torkollólag. Itt Dante háza, az Öreg Híd, a régi templomok mellett van a városban egyfajta ultramodernség, „világvárosi hangulat”, amely egészen meglepően számomra sokkal inkább New York légkörét idézte (mintegy távolról), mint Velence vagy Padova vagy Verona csöndesen merengő utcáit. Viszont éjszaka „éjszaka van” (csönd és sötét), mintaszerű lámpák mindenütt, nagyon izléses díszvilágítást is csak nagyon indokolt esetben alkalmaznak. Lám, Firenzében volna mit agyonvilágítani, és nem teszik. De nemcsak ezért nem említettem Budapestet, Szegedet (az utóbbi lehet, hogy az ország legnagyobb fénysűrűségű városa lesz pár év múlva?) a Firenzével rokonítható városok közt.

Firenze más szempontból is aktuális, úgy, mint a kereszténység utáni, modern Európa hű tükré. A meglepetés ebben az, hogy mintegy mellékesen azért lelepleződik: a Dávid (Michelangelóé) húsostól-márványostól ide (a felvilágosulthoz) tartozik, ám közben ez a Dávid egyszersmind az a Dávid (a bibliai), s a lényeg bizonyos szempontból éppen ez az egybevillanás. Vagy említhetném Michelangelo öregkori Pietáját, akár Dante röptét a szféragömbök (a La Manche-csatorna mintájára elképzelendő nyelvi lelemény) között, rendre kiderül, teljes valóságukkal tartoznak a „felvilágosult Európaihoz” is, a „keresztény Európaihoz” is. Éppen ez a lelepleződés volt számomra Firenze nagy aktualitása. Az öreg, szürke és meglehetősen komor házak, a kirakodóvásárok veszélyesnek látszó környéke ellenére számomra ezért szerethető város Firenze.

A konferencia után szép élményekkel és elgondolkodtató tervekkel lettünk gazdagabbak. A résztvevők, a szervezők kötelező szerénysége ellenére is, egyetértettek abban, hogy ennél „jobb” konferenciát nem lehet szervezni. (Persze a „jobb” jelentését

közelebről nem akartuk kifejteni.) A jövőre vonatkozó tanulság pedig az, hogy a CARA hálózat létrehozása megérte a befektetett munkát; a mérések minőségére egyfajta garancia, hogy immár négy szakcsillagász áll a szervezők mögött (Marco Fulle, Laurent Jorda, Gian Paolo Tozzi és a szerző). Reméljük, hogy hamarosan kiteljesedhetnek az észlelőhálózatban rejlő ígéretek, és hosszú ideig fogunk tudni hasznos méréseket végezni. Ez esetben pedig jövőre ismét lesz találkozó. Ha pedig némileg elfogultan szabad fogalmaznom: remélem, jövőre már hazai észlelőkkel együtt mehetünk a következő találkozóra.

SZABÓ M. GYULA

Minden kedves Olvasónknak
kellemes karácsonyi ünnepeket
és boldog új évet
kívánunk!

A Háromkirályok csillagkép Julius Schiller
1627-ben megjelent Coleum Stellatum c.
művében. A szerző a „pogány eredetű”
Herkules csillagképet váltotta fel a
betlehemi királyokkal

Napfogyatkozás 2006 – még lehet jelentkezni a törökországi útra!

A 2006-os napfogyatkozás törökországi megfigyelésére szervezendő túra ötletét Briás Pál vetette fel a NAPFOGY levelezőlistán 2004 nyarán. Felvetésének különös hangsúlyt adott, hogy a következő 20 évben teljes napfogyatkozás nem lesz megfigyelhető Magyarországhoz elérhető közelségben. Hamarosan elkészítettük az expedícióra való jelentkezést lehetővé tévő <http://napfogyatkozas.csillagaszat.hu> internetes oldalt, melyen 2005 júniusáig több mint 60 fő jelezte regisztrációs szándékát. A célunk az volt, hogy a jelentkezők csoportját szervezésével az egyénileg elérhetőnél jobb feltételekkel utazhassunk Törökországba a napfogyatkozás megfigyelésére.

Úticélunk Antalya, a Török Rivierának is nevezett üdülőterület ókori, történelmi gyökerekkel rendelkező városa. Néhány kilométerre innen, a teljesség sávjában, Manavgatban tervezük a napfogyatkozás megfigyelését. Rossz idő esetén opcionálisan igénybe vehető autóbusz gondoskodik arról, hogy nagyobb eséllyel tekinthessük meg a napfogyatkozást.

Jelentkezés a szabad helyek függvényében (de legkésőbb 2006. február 15-ig) továbbra is lehetséges! Jelentkezés: Méhesz Zsuzsanna, Quaestor Travel, Budapest, Báthori u. 4., Tel.: (1) 302-5010/331, (30) 297-6955, E-mail: zsuzsanna.mehesz@quaestor.hu

Bízom benne, hogy kellemes utazásban, és az 1999-eshez hasonló élményben lesz részünk. Viszontlátásra Törökországban! Jó utazást kíván a programfelelős:

Balaton László